

חנוכה חס האור

זה החלום

אולב האוגה

זה החלום שאנו נוצרים בלבנו
בלי לומר מילה:
שמשהו מופלא יקרה פתאום,
שזה מוכרח לקרות,
שהזמן יפתח לפנינו,
שהשערים יפתחו לפנינו,
שהסלע יפתח לפנינו,
שמעיין ניסתר יפרוץ לעומתנו,
שהחלום עצמו יפתח לפנינו
ושבוקר אחד נשייט בלי משים
לתוך מפרץ קטן
שלא ידענו שהיה שם כל הזמן.

הימים הם עדיין ימי קורונה, מדברים על חיסון קרב
ובא והאופטימים רואים את האור בקצה המנהרה.
כולנו מקווים כי משהו מופלא אכן יקרה
ונחזור לשגרה ברוכה, לחיבוק, לקרבה ולחיבורים.
בגיליון זה, חיפשנו את האור, את החום ואת
ניצנוצי החג דרך שירים וסיפורים.
מוזמנים לקרוא על חנוכה וסמליה מזוויות שונות,
הפעם שותפים לכתיבת העיתון גם המורים של קתדרה
"מעיינות הדעת" גיל עוז.

ורד רוס

נאחז חס אמת
אור ותקווה
והריאות תקינה

הבית
שרובנו
שרים

מעוז צור ישועתי,
לך נאה לשבח,
תיכון בית תפילתי,
ושם תודה נזבח.
לעת אכין מטבח
מצר המנבח.
אז אגמור
בשיר מזמור
חנוכת המזבח.

רעות שבעה נפשי,
ביגון כוחי כלה,
ח מררו בקשי,
בשעבוד מלכות עגלה.
ובידו הגדולה,
הוציא את הסגולה,
חיל פרעה
וכל זרעו
ירדו כאבן במצולה.

דביר קדשו הביאני,
וגם שם לא שקטתי,
ובא נוגש והגלני,
כי זרים עבדתי.
ין רעל מסכתי,
כמעט שעברתי,
קץ בכל
זרבבל,
לקץ שבעים נושעתי.

כרות קומה ברוש בקש,
אגגי בן המדתא,
ונהיתה לו למוקש,
וגאתה נשבתה.
ראש ימיני נשאת,
ואב שמו מחית -
רוב בניו
וקנניו
על העץ תלית.

ינים נקבצו עלי,
אזי בימי חשמנים,
ופרצו חומות מגדלי,
וטמאו כל השמנים,
ומנותר קנקנים,
נעשה נס לשושנים,
בני בינה
ימי שמונה
קבעו שיר ורננים.

חשוף זרוע קודשך,
וקרב קץ הגאולה.
נקום נקמת דם עבדיך,
מאומה הרשעה.
כי ארכה לנו הישועה
ואין קץ לימי הרעה,
דחה אדמון
בצל צלמון
הקם לנו רועים שבעה.

הבית
שנוסף
אחור
יותר

כולנו שרים בחנוכה את השיר מעוז צור ישועתי... משחר ילדותנו. לא כולנו יודעים מי כתב אותו. הכותב הוא: הפייטן מרדכי. ההשערות הן שהפיוט נכתב במאה ה 12 או ה 13. בפיוט ישנם שישה בתים. אבל עד המאה ה - 18 לא ידעו על הבית השישי !! והוא לא נכלל במחזורי (סידורי התפילה) האשכנזים. בית זה "נקום נקמת..." הודפס לראשונה ב 1702 באמסטרדם. חוקרים שואלים איפה ולמה בית זה הסתתר במשך 500 שנה ואם הוא חלק מהפיוט, או נכתב מאוחר ע"י פייטן אחר. לרוב, מוסכם שהוא חלק מהפיוט המקורי והוא נכתב ע"י אותו מרדכי. אז למה צונזר ? מרדכי זה חי בתקופת מסעי הצלב בגרמניה שבה התנכלו לקהילות היהודיות. מרדכי קורא במחרוזת השישית לנקמה "מאומה הרשעה", היא "אדמון", עשיו האדמוני, "בצל צלמון", הוא הצלם, היא הנצרות. מתוך פחד מהנוצרים שכבר באותם ימים ידעו מה כתוב בסידורים של היהודים, נשמט הבית במשך 500 שנה מהפיוט. על אף ציון כל הגלויות והרדיפות בפיוט "מעוז צור", הוא תמיד מסתיים בקריאה לגאולה. בימינו אלה כשאנו חווים מגיפה עולמית, אנחנו שומרים על ביטחון לתקווה לימים טובים בקרוב.

מי ידליק מילים ולחן: נעמי שמר

ההולכים בחושך
אור גדול יראו,
הכמהים לחופש
בית ימצאו,
אפלה מולכת
על הפנסים,
העומדים מלכת
מחפשים ניסים.

מי ידליק נר עתיק?
מי ישמיע שיר?
מי ימצא בליבו
אור חדש בהיר?
בלפיד של אתמול
עוד תבער האש,
לפעמים נס גדול
שב ומתרחש.

האורות דולקים
על אדן חלוני,
יש מי שידע
לפתור את חלומי,
זה אותו סיפור
אותו המחזה
בימים ההם
ובזמן הזה.

מי ידליק...

אל תבטיח לי
ניסים ונפלאות,
גם הערפילים
הם רמז לבאות,
בעונה סוערת
אל תיסוב אחר
ותמצא בדרך
גם שלוה ואור.

מי ידליק...

בסיפורו האוטוביוגרפי "יצחק נבון כל הדרך", מספר מי שהיה הנשיא החמישי, כי בנערותו נענה לבקשת התנדבות בבית חינוך לעוורים בירושלים. נבון הקריא בקול בפני העוורים, מאחר ולא היו מספיק ספרים בכתב ברייל. ערב אחד אירעה הפסקת חשמל, פנה נבון ליושבים ואמר: נמשיך בפעם אחרת. העיוורים שחיים בעלטה כל חייהם, לא הבינו מדוע הפסיק את הקריאה. ואז התעוררה גם בעיה טכנית "איך יוצאים מכאן, אינני רואה", אמר נבון. והוא הוסיף "לעזרתי נחלצו שניים מידידי העיוורים, זה אוחד בזרועי הימנית, וזה אוחד בזרועי השמאלית. בוא בוא, אנחנו נראה לך את הדרך". ומסיים יצחק נבון: "היה זה לקח שקיבלתי על יחסיהם של דברים בחיים". הוא למד זאת מהם ואנחנו ממנו. ונעמי שמר גם כתבה על כך וסיפרה בתוכנית טלוויזיה בחנוכה 1993.

ולאן היא לקחה את המצב הזה? איך עבדה היצירתיות שלה? היא נזכרה בפסוק מספר ישעיהו, פרק ט', "ההולכים בחושך, ראו אור גדול". היום אתם בחושך ובקרוב תראו אור גדול. נעמי שמר עושה שימוש רב במילה ובמושג אור בהקשרים תנכיים, שמוצאים ביטויים בשיר.

"הכמהים לחופש" מתכתב עם מרד החשמונאים. "נר עתיק", הלפיד מתקופת החשמונאים והמכבים מלפני 2000 שנה. "נס גדול", נס פך השמן והמנורה במקדש.

נעמי שמר אומרת בשיר הנפלא והמנחם הזה, שדווקא מתוך החושך הגדול, ניתן למצוא את האור. מתוך מצב של מצוקה או משבר, ניתן לצמוח ולמצוא כוחות מחודשים.

השיר "מי ידליק" הוא שיר של תקווה גדולה.

חנוכה שמח ומלא אור, בריאות ואופטימיות בעמק היפה שלנו.

האדם הקדמון, ניפעם מכוחות הטבע ומתחלופת עונות השנה אשר עוררו בו אימה, אי וודאות ומצב רוח עגמומי. ואכן היום מחקרים מצביעים על הזיקה בין ימי הסתיו והחורף לעצב ודיכאון. בחנוכה מתקצרים הימים, מתארכים הלילות והאדם מוצא עצמו בודד בחושך הצובע בשחור ובאפלה את רובו של היום. הטקס ותהלוכת הפידים מאפשרים לו לצאת מד' אמותיו, להשתלב בחברותא ולשאוב כח וחיוניות:

"כל אחד הוא אור קטן... וכולנו אור איתן"...

האש היא דימוי ליכולת הבנה והתבוננות במציאות מעורפלת כפי שמספר המיתוס היווני על פרומתאוס, שגנב את האש מן האלים והביאה לבני האדם, למורת רוחו של אביו זאוס, אל השמים. גניבה זו תרמה לאדם יכולת לראות ולהבין את מה שלא ראה קודם, מעין גירסה מקבילה להארה שמעורר העירום, הלבוש והגירוש מגן עדן.

טקסי אש העונים על צורך קמאי להניס פחדים המתעוררים עם רדת החשכה בנוסף לרעמים, ברקים ושטפונות ועוצמתו האלימה והמסתורית של הטבע, קנו להם מקום מרכזי בפולקלור ובמסורת של עמים רבים.

גם הפולקלור היהודי המציא הצהרה מעודדת כנגד הכח האפל:

"באנו חושך לגרש... בידינו אור ואש..."

בגני הילדים רקיעות רגליים מלוות את "סורה חושך מעל..." "סורה מפני האור" - תנועות שכל טקס פגאני היה מאמץ בחן....

גירוש החושך וחשיפת האור רלבנטי לימינו לא פחות מאשר לימי החשמונאים, על אף ואולי בגלל ש"נס לא קורה לנו ופך שמן לא נמצא" עדיין...

מוטי שחר - ניר דוד

כתב מוטי שחר
חבר ניר דוד,
קיבוץ שחריו
כבר חודשים
אנשים להרחיק את
האחלקת משעריהם

אל תשכח את האור,
במיוחד בימי סגריר ושחור.
הדלק נר או כפיס של עץ,
שום דבר לא יהיה לרועץ.

שמונים שנה ויותר דולק האור,
צרי עין לא יחזירו לכאן שנאה ושחור.
זקן וצעיר ידליקו הנר
יחדיו יהיו חומה ומגדל
ומעל ראשם יאיר האור.
אור של אמונה
אור של עשייה
אור של מסורת, אחדות ואהבה.
אור ועוד אור ועוד אור,

כל הזמן נדליק ואף פעם לא נגמור.
יתעצם האור ויעל מלמטה אלי על
יתעצם ויכריז לעולם לא תיפול תל עמל.

ההיסטוריה והמורשת שלנו נשענים על "ניסים": אירועים מעצבי מציאות, שבהם מעורבים ההשגחה העליונה ומעשיהם של בני העם, זה לצד זה. בעצם הימים האלה אנו עומדים מול תחילת התגשמות נס, שהיה חלום יהודי וציוני מאז נולדה המדינה: קבלה שלנו כמדינה יהודית במרחב הערבי שסביבנו. תהליכי הנורמליזציה וההכרה בישראל ואזרחיה מצד מדינות ערביות סוניות – איחוד האמירויות, בחריין, סודן ומי שיבוא – הם אירועים שמבשרים תהליכים משני היסטוריה.

תאמרו: הרי ישראל חתומה על הסכמי שלום, מול מצרים וירדן; היא ניהלה מהלכים מדיניים מול שכנינו הפלסטינים. מה חדש? הן המהות והן המעשה חדשים הם. במקרה של ירדן ומצרים, נחתמו הסכמים, אולם לא ניתנה לגיטימציה ונורמליזציה לקיום המדינה היהודית. השנאה לישראל ודה-לגיטימציה לכל קשר עימה נותרו נורמות במצרים וירדן ואף התעצמו. אנו במצב של "אי לוחמה" ושיתוף פעולה מוגבל. חשוב? מאוד. שלום והכרה? ממש לא. מול הפלסטינים כל התהליכים היו כוזבים וחסרי תכלית, שכן הפלסטינים רחוקים מלהסכים על קיום מדינה יהודית וחלוקת פלסטינה. כל הצעות הפשרה והחלוקה במשך 70 שנה נדחו והוקעו. באמנה הפלסטינית לא השתנה אפילו סעיף אחד.

והנה בא "הנס": באו האמירויות ואמרו – ישראל לגיטימית, קיומה מוצדק, אזרחיה יתקבלו בכבוד ובשמחה בארצם. שלא כמו בעבר, שישראל תיתן הרבה ואנחנו נעשה לה טובה ונכיר בה בהסתייגויות ובעוינות, כאן – פשוט: אתם בסדר, היה לא נכון להיות איתכם בעימות, ואנחנו בעידן חדש. נורמליזציה באמת. בלי תנאים, בלי מתנות, בלי ויתורים, בלי "אבל". כמו ששלום והכרה צריכים להיות. עוד אמרו: שלום וכינון היסטוריה חדשה לא צריך להיות תלוי בפיתרון סיכסוך אחר, שאיננו פתיר כיום. ירצו הפלסטינים להצטרף – אהלן וסהלן. אנחנו לא נשעבד יותר את עתידנו וצמיחתנו בגחמות ובסרבנות של אף אחד. אין עוד חזית ערבית אחת והומוגנית, מול אויב ששמו ישראל. האויב איננו אויב כלל: הוא בכלל ידיד. "הסכם אברהם" נקרא ההסכם. אי אפשר שלא לראות את המסר הדתי כאן: כולנו בני אברהם, לכל אחד מגיע מה שהובטח לו, ומצווה עלינו לחיות בשלום. נס פוליטי, היסטורי, דתי: אמנם בראשיתו, אולם לכך פיללנו.

אלא שבהיסטוריה היהודית, בצד כל נס צץ גם ה"אי נס": התנהגות של יהודים מתוכנו שמסכנת את הסולידריות היהודית, את ניסים שהושגו עד היום. ותקופתנו איננה חפה מהמאפיין הזה.

אנשים חסרי עכבות ומוסר, שאיבדו את דרכם, את דבר הוריהם ודברי הנביאים, יוצרים הרס וחורבן בתוך החברה היהודית והישראלית. שום אמצעי איננו פסול לשם צבירת כוח, מעמד, מנעמי שלטון והעצמת שינאת האחר. לאמת אין כבר משמעות. בר הפלוגתא הוא אויב, לא פחות. החוק נדחק והושפל, מגילת העצמאות, ערכי היסוד של מדינתנו, ברוח נביאי ישראל, עומדים למירמס. בעבור כוח, בעבור כסף, בעבור תאוה לכוח ושליטה.

הנס של קיבוץ הגלויות, קימום מדינה משגשגת ופלאית ואושרה - עומד בפני מבחן. והפעם – לא מפני אויב מבחוץ, אלא מפני האויב שמבפנים. מה נעשה בחנוכה תשפ"א? נברך את הנס שמגיע, ונישמר מפני קילקול הניסים שזכינו בהם עד היום. לא ניתן לשקר, למידות הרעות ולשנאה לחדור לתודעתנו ולחיינו. לא נסכים לקיעקוע מדינת ישראל מבפנים. נשמור על כבודו של כל אדם.

חג שמח!

חג החנוכה על כל גלגוליו ומשמעותיותו קשור לאש, לאור, ללפידים ולמנורות. מכל היבט שלא נתבונן בחג נפגוש אלמנטים אלו. מיוספוס המתייחס אל החג כחג האש, דרך המצווה היחידה בחנוכה-מצוות הדלקת נרות, ההקשר לפך השמן ועד טקסי האש המציינים את יום המהפך החורפי. נוסף להקשרים אלו חשוב לזכור שזמנו של החג מציין את ציפיית האיכר לגשמים, ציפייה שבעולם העתיק לוותה בפולחן שכלל טקסי אש ומים. יש הקושרים את חג החנוכה לסיום עונת המסיק והפקת השמן, סיום שלוה גם כן בטקסי אש ומים.

התייחסויות אלו מחזירות אותנו אל האזכור הראשון של האור, אל סיפור הבריאה. מתוך התהו מבקיע לעולם האור. הוא מגיח מכוח האמירה האלוהית “וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, יְהִי אֹרֶךְ וַיְהִי-אֹרֶךְ” ללא תכלית יעוד או זהות מוגדרת. כוחו וקיומו נובעים מעצם הוויתו. הוא לא לשימוש של האל, האדם או הצומח. אין לאור שום אמירה תכליתית או מעשית בעולם הבראשיתי. אם כך מהו האור הבראשיתי? מה זהותו? למי נועד? ובעיקר מה המשמעות עבורנו?

מחובתו של האדם לפענח בעצמו את חידת האור ולהעניק לה פן אנושי ומשמעותי לחייו כאן ועכשיו. האור הוא שמחת החיים, הרצון להיטיב, האופטימיות והתקווה. מכיוון שהאדם נברא בצלמו ובדמותו של האל עליו לנסות לחקות את האל, ולחקותו ברצון ליצור עולם מלא אור, שילך, יתפשט ויהפוך לאור גדול המממש את מהותו “האורית”. גם בשעת כאב וקושי תמיד ביכולתנו לראות את האור או כפי ששרה אפרת גוש:

ולרגע יכולתי לנגוע
בקצה הכאב האפור
ורציתי לעלות גבוה
לראות את האור
לראות את האור

חג שמח ומלא אור

שלמה המלך כותב בספר משלי:
"נֵר ה' נְשַׁמֵּת אָדָם חַיֵּשׁ כָּל־חֲדָרָי־בֵּטֶן" (משלי כז, כז) – נשמתו של האדם משולה לנר ואותו נר הוא שמאיר את האדם הוא זה שגורם לו לחיות חיים של אור, של טוב, של חום ושל קודש.

אולם, מהיכן נדלק אותו נר? מי מדליק את הנשמה? המדרש במסכת שמחות מאריך בתיאור תהליך יצירת הוולד ומתאר את הדברים כך:
"כיצד יצירת הוולד... מיד רומז הקדוש ברוך הוא למלאך שהוא ממונה על הרוחות, ואומר לו, הבא לי רוח פלוני שהוא בגן עדן... ומזמנין לו שני מלאכים ושומרין אותו שלא יפול, ומניחין לו נר דולק על ראשו, ומביט ורואה מסוף העולם ועד סופו"

על פי המדרש נראה שהקב"ה לוקח אור, נותן מעל האדם ומדליק את נרו – נשמתו של האדם.

בפיוט מקסים לשבת (שמחברו לא ידוע) מתוארים הדברים כך:

חַי ה' וּבְרוּךְ עוֹרֵי
בְּה' תִתְחַלֵּל נַפְשֵׁי
כִּי ה' יֵאָר נֵרֵי
בְּהֵלוֹ נֵרוֹ עָלֵי רֵאשֵׁי

וכך בתיאור מרגש ומחזק אומר המדרש ושר המשורר נותן הקב"ה מאורו שלו על האדם ומעביר מנר לנר – מאורו מדליק נר למעלה מראשו של אדם ואותו נר מדליק את נרו של האדם - את נשמת האדם.

לא תמיד קל לשמור על הנר בוער. לעיתים, יש תקופות וזמנים חשוכים, בעולם בכלל ובחיי האדם בפרט. בזמנים כאלו הנר חבוי עמוק בפנים אולם לא מצליח להאיר כלפי חוץ. לפעמים הרוחות חזקות ומאיימות לכבות אותו עד שלמתבונן מהצד לא ברור בכלל אם הנר אכן ימשיך לדלוק.

פעם בשנה, דווקא בזמן בשנה שבו יש הכי מעט אור בחוץ, דווקא בימים שמזכירים לנו תקופה בהיסטוריה שהייתה חשוכה מאד, תקופה שבה קמו אויבים שניסו לכבות את הנר, אנו נזכרים בנס, בנר א-לוקים שלא יכבה, אנחנו לוקחים את הנר שלנו ומדליקים אותו, על אף הקור והרוח בפתח הפונה החוצה - על פתחי הבתים. אנו מעידים על עצמנו וביתנו שאין הנר הזה שדולק בנו ואין האור שבו רגילים ואין הרוח שבחוץ יכולה לכבות אותו. לא יום אחד אנחנו מדליקים ולא יומיים אלא שמונה ימים. המספר שמונה מבטא את מציאות גדולה מהעולם הזה, אנו מדליקים שמונה ימים כדי להצהיר שאותו נר לא ייכנע בפני אף רוח שבעולם וימשיך להאיר אותנו ודרכנו את העולם בכל זמן ומול כל אתגר. חנוכה מאיר ושמח ושבת שלום,

קתדרה "מעיינות הדעת" - הסתיימה סדרת ההרצאות בזום (מסדרות הסתיו) ומיד אחרי חנוכה תחלנה ההרצאות בזום של סדרת החורף. עדיין אפשר להירשם, מוזמנים ליהנות מזמן איכות בבית. חוגי האומנות התחדשו בנובמבר תחת ההנחיות של התו הסגול, אחרי שקיבלנו אישור ממונה הקורונה במועצה ואנו משתדלים לעמוד בתנאים. להרשמות - ורד - 050-8878881

מרכז היום פועל במרץ ומעניק שעות של חסד לבאים - מפגש חברתי, העשרה, יצירה, שירה ופיוט. כמו כן 2 ארוחות והסעות. צוות מסור מלווה את באי הבית על קשייו וצרכיו. טליה - 050-8873784

הטיפול הביתי - צוות המחלקה פועל ללא לאות לתת מענה ולשלוח מטפלות לזקוקים לטיפול וסיעוד - עובדים ישראלים ועובדים זרים, השגחות בבית חולים וגם ליווי ויעוץ. **מישהו יקר לכם זקוק להשגחה?** אורה - 050-7733916

התחלנו לפעול במסגרת פרויקט ארצי **"לצלם סיפור"**. זהו פרויקט צילום מיוחד עם ולמען שורדי השואה. מטרתו לחקור דרך המצלמה את השפעת ימי הקורונה על חיי שורדי השואה. המעוניינים להצטרף לפנות אל ורד 050-8878881

קהילה תומכת נכים לחיים עצמאיים - פעילות הקהילה התחדשה, צוות מתנדבים נפלא התגייס וכבר קיימנו טיול אחה"צ בסביבה הקרובה. מסיבת חנוכה בדרך ויש בקנה תוכניות רבות להמשך - ורד 050-8878881

קהילה תומכת כפרית - אב קהילה מגיע לביקורי בית על פי קריאה, עוזר בתיקונים קלים ובתיווך לבעלי מקצוע וטכנאים. כמו כן פעילים לחצן המצוקה, שרותי רפואת החירום והטיפול בהחזר הוצאות של אמבולנס במקרה שאין אישפוז. דוד עסיס - 050-5241230

אירועי חנוכה תשפ"א

יום שני כ"ח בכסלו 14/12/20
בשעה 17:00

מוזמנים לצאת (בזום)
עם יואל שתרוג למסע
חובק עולם, בעקבות
פסטיבלים מיוחדים
וססגוניים הפותחים דלת אל תרבויות,
מסורות, אגדות ואמונות.

יום שלישי כ"ט בכסלו 15/12/2020 בשעה 17:00

הצלקת נרות בצוותא

שירים וסיפורים (בזום) על אור ותקווה
עם האחים אסנר

אין צורך בהרשמה | כהאי להכנס לזום חובק

השתתפות ללא תשלום | פתיחת הזום וכניסה ב 16:40 התחלת מופע 17:00

אנו שותפים עם עמותות נוספות בחגיגה | מספר המקומות מוגבל

תקבלו את הלינק גם בווטסאפ וגם במייל